

Η ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ ΕΝΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΤΟΥ GUSTAVE LE ROUGE

Ο Ουάιλντ στο άνωγειο της δόξης του. Ο πρίγκιπ της ποίησης. Η εμφάνισις του, το ντυσίμ' του, οι τρόποι του. Πώς προκάλυψε την εχθρότητα του Κοινού. Ένα τραγικό παιχνίδι της μοίρας. Το γράμμα μέσα στο βράραφρο. Η δικη και η φυλάκις της ποιητής. Από μνηστής, κατηγορούμενος. Ο Ουάιλντ στο Παρίσι μετά την άπεφυλάκισί του. Για νά ξερχίση τή μοίρα του. Όπου επαναλαμβάνεται η ιστορία του δαχτυλιδιού του Πελυκράτους, κτλ. κτλ.

Ο γηραιός Γάλλος μυθιστοριογράφος κ. Γουσταύος Λέ Ρουζ, δημοσίευσε τελευταία μία σειρά γενικών αναμνήσεων του από τη φιλολογική ζωή του Παρισιού, πρό πενήντα και πλέον ετών, από την εποχή δηλαδή που ζούσαν ακόμα ο Μπωντελαίρ, ο Μαλλαρμέ, ο Ρεμπώ και ο Βερλαιν, κλπ. οι μεγάλοι ασπί ποιηταί που έβρισαν στην ποίησι τή σύγχρονη ποίη της. Από τις αναμνήσεις αυτές το κ. Λέ Ρουζ, ή όποιος είνε μαέστας από χαριτωμένα επεισόδια, από άγνωστα ανέκδοτα κι ενδιαφέροντα γεγονότα των παραπάνω ποιητών και πολλών άλλων ακόμα ανθρώπων των γραμμάτων, θα δημοσιεύσουμε εδώ όσες νομίζουμε πως ενδιαφέρουν περισσότερο το αναγνωστικό μας κοινό. Αρχίζουμε σήμερα απ' το κεφάλαιο το σχετικό με τόν περίημο "Άγγλο ποιητή και πεζογράφο" Οσκάρ Ουάιλντ, περίημο τόσο για το φιλολογικό του έργο, όσο και για τήν εκκεντρική και δραματική ζωή του.

Είδα μία πρώτη φορά τόν "Άγγλο συγγραφέα" Οσκάρ Ουάιλντ στις περιηγήσεις εσωτερικής του Στεφάνου Μαλλαρμέ, στις όποιες δέν παρέλειπε νά πηγαίνει κάθε φορά πού έρχόταν στο Παρίσι. Οι δύο αιώτα ποιηταί έτεφραν ο ένας για τόν άλλον ειλικρινή θαυμασμό κι άμοκία εκτίμησι. Ο "Οσκάρ Ουάιλντ βρισκόταν τότε στο κατακόρυφο της δόξης του. Έκείνες τις ήμέρες είχε παίξει σ' ένα από τα μεγαλύτερα θέατρα του Παρισιού τόν έργο του «Ηρωιδιάς» και τόν εκλεκτό Κοινό των ποιητών, των διανοουμένων «Ηρωιδιάς» και τόν εκλεκτό Κοινό των ποιητών, τόν έννευρήμισε μ' ένα πρωτοφανή ένθουσιασμό. "Έλεγαν γι' αυτόν πως ήταν πολυετατομυμωγικός και οι εκδότη του πού πληρώναν τά έργα του με ποσά άρραπασια για τή μακρότην εκείνη εποχή. "Όλη ή "Άγγλική άριστοκρατία τόν είχε ως άναφάνη-γατάς της κι ή όφαιες λαίδες έννοιωθαν περιηρήνια άμια καταδεχόμενα να τούς ριχθή ένα βλέμμα του. Μισρούσε νά ζήσει ή θήελε, με τή βεβαιότητα ότι όλοι θα έλαδοχίμαζαν αυτό πού δέν ήθελε.

Μέσα στο άπλό σαλόνι του σπιτιού του Μαλλαρμέ παρουσιαζόταν σαν ένας πρίγκιπ της Ποίησης, θαμνώνοντας τούς πάντας γύρω του. Καένως δέν πρόσχε τίποτε άλλο εκτός απ' αυτόν. Φορούσε χροιατίνα γάλαξια, φαναχτερά, με κομπιά από πολιτικώς λίθους και γραβάτες ειδικώς ύφασμένες γι' αυτόν, καμινιένες σιμύρια με τήν αίσθησή του, ή όποιες, χωρίς νά έχουν ποτέ ένα χρώμα, είχαν συγχρόνως όλα τά χρώματα της ίσθδος. "Υπέροχα δαχτυλιόνα πόδιζαν τά δάχτυλά του, κάνοντας τά χέρια του —τά όμορφότερα χέρια της "Άγγλίας, όπως έλεγαν τότε— νά λάμπουν από φως. Όταν περπατούσε, είχε κάτι τού θεού στη μεγαλοπρέπεια του. Βλέποντάς τον κανείς, συλλογίζεταν τους ηγεμόνας τού 16ου αιώνας, όπως τούς βλέπουμε στις εικόνες τους, σπουδαμένους με βελούδα, μετάξι και μαυλιόνα.

Η κομπήσις τού ντυσίματός του ήταν άβυσσος ή όλοι οι δανδήδες τού Λονδίνου ντυνόμουν σαν όπως κι' αυτός. Είχε στην έκφρασί του κάτι τού ούραίου και κάτι τού περφορνημικού και τού προκλητικού συγχρόνως, μιά κι' από άόκμα τού έκανε τή γοηψία του πού μεγαλύτερη. "Άκουσα μάλιστα κάποτε τόν ίδιο νά λέη σχετικάς :

— Η μεγαλύτερη διασκέδασίς μου είνε νά ζώω εχθρούς. Κατά τήν πρώτη παραστασιά τού έργου μου «Η δεινία της λαίδης Βιντερμής», έπειδή τού Κοινού χειροχοπούσε και ζητούσε νά βγώ στη σκηνή, βγήκα στο τέλος, μιά χωρίς νά πετάξω τού σιγαρέττου πού κάπνιζε. Η φρασσιγόμια μου μάλιστα έξέφραζε τόση περιφρόνησι πρός τόν ένθουσιασμό τού Κοινού πού μ' επεφημούσε, ώστε οι θεαταί θύμωσαν και άμείως ή έπεφημίες μετεβλήθησαν σε άποδοχμασιές. Αυτό όμως ήταν πολύ διασκεδαστικό για μένα....

Κι' όμως. Ποιός θα τού πίστευε ποτέ, ότι θα όχόταν μιά μέρα πού ο "Οσκάρ Ουάιλντ θα γκαμνιόταν από τού θύμω διης αυτής της δόξης σε μιά πτώσι ξενειλιτική και τραγική; "Άλλ' άκριβώς δη αυτή ή δόξα τόν έμείωσε και έκανε νά υπερπαρνευτή τόσο, ώστε γι' άνηψισήν ολόκληρη τήν ζωή γνόμη τής πατρίδος του. Από όμως ήταν ή καταστροφή του. Προκάλεσε ο ίδιος, ως μνηστής, μιά δικη για κάποια ύποθετη θλαβή, νομίζοντας ότι αυτό θα συνελούσε νά γίνει όμοια μεγαλειότητα θόρυβος γύρω από τ' όνομά του. Μά κατά τή διάρκεια της διαδικασίας, άπεκαλύφθησαν πολλά ήτοπα πρόγνατα εις βάρος του και τού άποτέλεσμα ήταν, από μνηστής νά γίνει κατηγορούμενος και νά καταδικασθί σε τριών ετών καταναγκαστικά έργα. Τότε όλοι οι εχθροί του ξέσπασαν έναντίον του και τότε έξαρνα όλοι οι φίλοι του και οι θαυμασταί του, οι όποιοι ως χθές θα τού θεωρούσαν τμή τους νά τού φορούσαν τά παπούσια, μετεβλήθησαν σ' εχθρούς κι' έπαρκαίς του, οι όποιοι πρωτοστατούσαν τώρα στον άναθεματικό του.

Η "Άγγλικές εφημερίδες της εποχής αυτές δημοσίευαν μιά φωτισογραφία του, παρμένη τήν ώρα πού τόν μετέφεραν στη φυλακή τού Ρίντινγκ. Κάτω από ραγιά βροχή τού χαμόνος, ο "Οσκάρ Ουάιλντ, φορώντας τήν γραβάτα στολή του καταβόσκου, σέρνεται από δυό πόλιμα, ένθ ο λαός τού Λονδίνου, παραταγμένος στο πέρασμά του, τόν γιοχαίζει και τόν φτύνει....

Μπορεί κανείς νά φαντασθί τήν συντριβή και τήν όδύνη του κατά βήθος πού εύαίσθητο αυτό πού ποιητή έπειτα από ένα τέτοιο πόσιμο. Μά άκριβώς από τήν άπελπισία και από τά δάκρυα πού έχυσε μέσα στη φυλακή, γεννήθηκε ένα άριστογράμμα: Τό μεγάλο ποιήμα τού «Η Μαλλάρνα της φυλοκής τού Ρίντινγκ».

Λίγος καιρό μετά τήν άποφυλάκισί του, συνάντησα τόν "Οσκάρ Ουάιλντ μαζί με τούς ποιητάς Μορξί ντε Πλεσσώ και "Ερνέστο Λά Ζενές σ' ένα μπαρ της Μονμάρτης. Ο ποιητής πού είχε άρχισε σιγά—σιγά νά συνιέρηται από τήν τρομερή δοκιμασία πού είχε ύποσθί, μόλις είχε φθάσει από τήν "Άγγλια, στην όποια είχε ορασθί νά μιν ξαναπαρητή τού πόδι του. Είχε άνακτησει, άν όχι τήν πλήρη τόν περηφάνεια, τούλάχιστον όλη τή γαλήνη του και τήν έπισομότητά του. Σαφηνιστήραμε μάλιστα με τού κέφι του, τού όποιο δέν ήταν καθόλου προσοπητό, με τού γέλιο του πού άντηχούσε άσημύνο, άπακαλίττοντας μιά γρηστή δονδοστοχία, ή όποια τόν έκανε νά φαντασε σαν είδωλο.

— Δέν ξέρετε, μιάς έβλεγε, πόσο ο άέρας τού Παρισιού είνε τοπονητικός. "Όπου άλλου και άν βορραζόμουν τώρα, θα είχα γίνει νευρασθενικός. "Εδώ μέσ' στον άέρα, άναπνέει κανείς ελευθερία και καλωσύνη, πού δέν τήν βρίσκει σε κανένα άλλο μέρος τού κόσμου, και πού πάντων σ' αυτό τού άπύσιου Λονδίνου. Στο Παρίσι όλοι μου οι φίλοι με ύποδέχτηκαν με τήν ίδια διάχνη, όπως τόν καιρό τόν μεγαλειέτερον μου θριάμβου.

Ένώ ζουθεντάραμε, δέν άπόφευγε καθόλου νά μιλάει, χωρίς επαυλάσεις, για τής δυναμίες του. Σέ μιά στιγμή άρχισε ξάφαινα νά μιά λέη : — "Ηταν μιά εποχή της ζωής μου, κατά τήν όποια δέν ύπηρεζα τίποτε πού νά μιν τού έχω και νά επιθυμώ νά τού άποκτήσω. "Ημουν πλούσιος, άγαπημένος, έπιδόξος και ή ήγεια μου ήταν θαυμασία. "Αναπαύομουν τότε στο όνειρωδές Σορρεντό της "Ιταλίας, σε μιά γοητευτική έπαυλή, της όποιας ο κήπος ήταν γεμάτος πορτοκαλιές. Κάτω απ' τόν έξουστή της βίλλας μου άπαιόνταν ή θάλασσα, γαλήνια κι' άέρανη.

«Έν' άπόγευμα λοιπόν, καθώς καθόμουν σ' αυτό τόν έξουστή και κάπνιζα άφηρημένος τόν όρίζοντα, άρχισα έξφαινα νά σκέφτομαι, μ' ένα μιστικό τρόπο, ότι ήμουν στ' αλήθεια πάρα πολύ επιτυχισμένος κι' ότι μιά τόσο μεγάλη εύτυχία δέν μπορούσε νά είνε παρά μιά παγίδα της κακής μου μοίρας. Η σκέψις αυτή μου κάλλησε τού μωαλό και με βροκάνισε.

«Στό τέλος ξαναθυμήθηκα τόν άρχαιο τύραννο τής Σάμου, Πολυκράτη, ο όποιος για νά εξορκίσει τού δαχτυλιδι πού τού άγαπούσε πολύ,

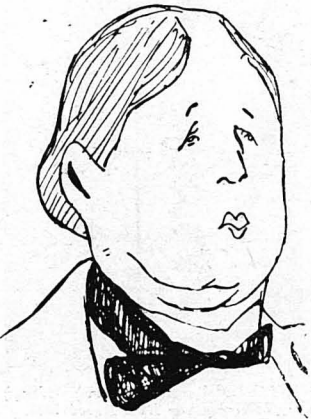
«Αποκάσασα λοιπόν νά μιμηθώ κι' έγώ τόν Πολυκράτη, άν και αυτός ή θυσία πήγε χαμένη, γιατί ύστερ' από λίγες ώρες ξαναβρήκε τού δαχτυλιδι τού μένα σ' ένα φάκο πού έταρνε. Μιός ότι μπορούσα νά σταθώ πού τυχερός, έφραξα στη θάλασσα, όσω μακρότερα μπορούσα, ένα δαχτυλιδι μ' ένα μεγάλο μαυλιόνα, τού όποιο φορούσα εις άνάμνησιν κάποιας πολυγαμνιής μου φίλης. "Έτσι, μ' αυτή τή θυσία, νόμισα πούς έξεμεινισα τήν κακή μου μοίρα και ξαναβρήκα τή γαλήνη μου.

—Κι' έπειτα, οήπως ο "Ερνέστος Λά Ζενές, Μήπως ξαναβρήκατε και σεις τού δαχτυλιδι σας, σαν τόν Πολυκράτη, μέσα στο φάκο πού σας σερβίσσαν στο βραδιόνο σας φραγτό;

—Τό ξαναβρήκα, άπάντησε ο "Οσκάρ Ουάιλντ μ' ένα παρόδοξο χούμυλο, μιά όχι άκριβώς έτσι. "Ένας πούδ όρασις, μιά πάρα πούδ όρασις μικρός ψαράς πού ψάρεσε από κάτω από τόν έξουστή μου, βλέποντάς τού νά πέφτη μέσ' στο νερό, τού ψάρεψε και μου τού ξανάφραε.

Ο ποιητής, άκούς μιάς διηγήθησε τήν ιστορία αυτή, έγινε σιωπηλός κι' άρχισε νά φρονιάει νά τού καλωύξαι ένα κοσπέλι από σερβιτόνα και ούσια, τού όποιο προτιμούσε από κάθε άλλο ποτό.

"Επειτ' από μερικές ήμέρες, είχα τήν τύχη νά συναντήσω πάλι

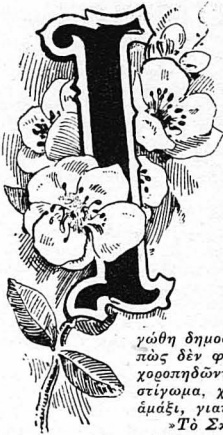

Ο "Οσκάρ Ουάιλντ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΕΡΡΙΚΟΥ ΊΨΕΝ

(“Όπως την αφηγείται ο ίδιος”)

ΛΟΥ σήμερα το δεύτερο μέρος της τόσο ενδιαφερόουσας βιογραφίας του μεγάλου Νορβηγού δραματογράφου Έρρικου Ίψεν.

Στο προηγούμενο φύλλο ο Ίψεν περιέγραφε, εκτός των άλλων, το δεσποτισμό και το φρενοκομείο της μητροπόλεως Σβίεν, στην οποία κατοικούσε όταν ήταν πάλι μικρός.

«Στην αίθουσα του φρενοκομείου, συνεζήτει στην αυτοβιογραφία του ο Ίψεν, εκαταείτο άλλοτε ένας άπαισιος κακούργος, ο οποίος καταδικάστηκε να σφραγιστεί με πυρακτωμένη σφραγίδα. Έπισης ένας άλλος Νορβηγός εγκληματίας συνελήφθη και κλείστηκε εκεί μέσα για όλη του τη ζωή, αφού προηγουμένως έμαστιγόθη δημοσία. Ο τελευταίος αυτός, για να δείξη πως δεν φοβάται, πήγε στον τάφο του μαργαριού χοροπηδώντας, αλλά στο γυρισμό του, μετά το ματιόγραμμα, χρείστηκε να τον δάσουν μέσα σ' ένα άμαξι, γιατί δεν βράσιόταν στα πόδια του...»

Το Σβίεν κατά την παιδική του ηλικία ήταν μια ζωηρή και χαρούμενη πόλη. Κατοικούσαν εκεί πολλές οικογένειες επιφανών και πλουσίων, ή όποιες συνέδεσαν ή μία την άλλη σε γυν-

αίκες μεταξύ τους και προσκαλούσαν ματα, σε χορούς, σε συναυλίες, όχι μόνο το χειμώνα, αλλά και το καλοκαίρι.

Εκτός τούτου περνούσαν από κει τακτικά περιηγητές και ταξειδίωτες και όταν δεν πήνεκα κατάλληλο ξενοδοχείο κατέλυαν σε οπία φιλικά. Έμεις π.χ. είχαμε πάντα ξενόν στο σπίτι μας και την ημέρα των Χριστουγέννων και της πρωτοχρονιάς το τραπέζι μας έμενε στρωμένο από το πρωί ως το βράδυ.

Το πανηγύρι της πόλεως μας γινόταν το Φεβρουάριο και για μās τα παιδιά ήταν ή μεγαλύτερη χαρά. Φυλάγαμε τα χρηματά μας πριν από έξη μήνες, για να απολαύσουμε τις παραστάσεις που έδιναν οι ταχυδακτυλουργοί, οι άκροβάται, οι διευθυνταί των ιπποδρομιών και για ν' αγοράσουμε τσουγκέκια.

Το πανηγύρι αυτό είχε βέβαια σχέση και με το εμπόριο της πόλεως μας, αλλά εγώ δεν τα συλλογίζομουν αυτά. Για μένα ήταν μια σειρά εορτών που θα άκουσαν μιάν δλόκληρη εβδομάδα και που θα διασκέδαζα όσο ποτέ.

Είχαμε ακόμα και την εθνική εορτή στις 17 Μαΐου, αλλά αυτή δεν έδιεφερε πολύ τους κατοίκους της πόλεως μας και περνούσε χωρίς να σημειωθεί καμμία σχεδόν κίνησι.

Μονάχα λίγοι νέοι έβριχναν στα πρόσωπα πυροβολισμούς και ρουκέτες, και αυτό ήταν όλο! Η λιτότης αυτή με την όποια πανηγύριζαν μια τέτοια έπισημη ημέρα όφειλόταν στο ότι δεν ήθελαν να διασραστήσουν κάποιο ύψηλο πρόσωπο, νομίζω, που έμενε στο γειτονικό πύργο.

Άλλη γιορτή ήταν ή του Αγίου Ιωάννου, την παραμονή

των Ουάιλντ στο «Καρέ Προκόπ», Μου είχε πός είχε έγκατασταθεί σ' ένα μικρό ξενοδοχείο της όδου Προκόπ και ότι έννοιθε έξαιρετική ενχαρίστησι να «έξερεινά» το Καρέ-Λατέν, του όποιου είχε μάθει μέσα σε λίγο καιρό τα φιλολογικά κεραινία, τις ταβέρες κ' αυτά ακόμα τα ύποπτα κέντρα του. Ενχαριστιόταν έξαιρετικά με την συντροφιά των νέων κ' άγνωστον ακόμα ποιητών, μαζί με τους όποιους περιπλανιόταν επί ώρες στους ήσυχους δρόμους γύρω απ' την πλατεία του Αγίου Σουλιγκίου, σταματώντας κάθε τόσο μπρός στις διτρίνες των παλαιωπωλών για να κυττάξη τα διάφορα κομφοτεχνήματα, τα όποια ήξερε όσο κανείς να έκτιμα.

Έγινε πολύ γοήγορα δημοφιλής στα κέντρα της Μονμάρτρης, κυρίως χάρις στη γενναιοδωρία με την όποια περνούσε τον πρώτο τυχόντα. Όταν δοικόταν με τους νέους λογοτέχνες, προσπαθούσε να κρύβη την ύπεροχη του, να φαίνεται ίσος τους κ' έδειχνε ότι ένδιαφερόταν πολύ για ότι έγραφαν.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: Άλλες αναμνήσεις του Γουσταύου Δε Ρουζ.

της όποιας περιφερόταν θριαμβευτικά ανά την πόλι ένα είδος έαρκας, ή όποια στο τέλος καιγόταν καταμεσής στην πλατεία. Μέσα στη βάρκα αυτή στεκόταν όρθιος ένας βιολιστής και ακολουθούσε από πίσω ή ποιμή, στην όποια και εγώ έλαβα πολλές φορές μέρος».

Κατά το 1836, όταν ο Έρρικος Ίψεν ήταν όχτω χρόνων, ο πατέρας του πού ήταν ένας από τους εμποροτέρες έμπόρους του τόπου του, έπώθηγε έξαιρικά κ' αναγκάστηκε ν' αλλάξη κατοικία και να έγκατασταθ ή σ' ένα γειτονικό σπίτι φτωχικότερο.

Η ζωή της οικογενείας έγινε πειά λιτή και περιορισμένη, μιά απ' όλα τα παιδιά περισσότερο υπέφερε ο Έρρικος πού ήταν κ' ο μεγαλύτερος. Απέφυγε πειά τους άλλους, κλεινόταν στο δωμάτιό του κ' εκεί περνούσε τις ημέρες του θλιμμένα.

Όταν πολύ στενοχωρημένος, γράφει σχετικά ή αδελφή του, και καταβάλλωμε κάθε προσπάθεια για να τον κρατούμε κοντά μας. Τόν θέλωμε να παίζη μαζί μας και χτυπούσαμε τόσο δυνατά την πόρτα του δωματιού του, όστε ο Έρρικος έκανε την όπομνη του, άνοιγε κ' άρχιζε να μās κληνητά, χωρίς όμως να μās πιάνη, γιατί ήταν άσθενικός. Κι' έπειτα κλεινόταν πάλι μές στη μοναξιά του».

Στο διάστημα αυτό της άπομονώσεως του ο Ίψεν διάβασε παινή βιβλία και όταν δεν καταγινόταν με το διάβασμα έμμιετο τα παιχνίδια των ταχυδακτυλουργων.

Καθώς διηγείται ή αδελφή του, ο Έρρικος πολλές φορές ανέλαμβανε να καταλήξη τους όκεισους του με... υπερφυσικά φαινόμενα. Γονάτιζε π.χ. μπρός σ' ένα κασσόνι σκεπασμένο με πολλαχρόμο ύφασμα, και τότε μέσα απ' το κασσόνι αυτό έβγαινε μιά πτηνήμη φωνή.

Η φωνή αυτή προερχόταν από το... μικρότερο αδελφό του Ίψεν, τον όποιο κλεινε στο κασσόνι ο Έρρικος, δίνοντάς του για να τον πεισι να παίζη το ρόλο του ένα σοφό γλωσσίσματα.

Επίσης του Έρρικου του άρεσε να σχεδιάη και να ζωγραφίζη διάφορα πρόσωπα, να τα κολλάη πάνω σε χαρτόνια και να τα στήνη όρθια. Αυτή ήταν ή πρώτη έκδηλωσι του μέλλοντος θεατρικού σκηνογράφου και σκηνοθέτου της Νορβηγίας.

Στα 1842 ο Ίψεν άρχισε να φοιτά σε μιά σχολή, την όποια διηύθυναν μερικοί θεολόγοι. Ο Έρρικος ήταν ταχτικό μαθητής και από τα μαθήματα προτιούσε την Ιστορία και ή Θεολογία. Επίσης σπανίως άποχωριόταν την Άγία Γραφή, την όποια μελετούσε νύχτα και μέρα.

Καθώς διηγείται κάποιος παλιός του συμμαθητής, ο Ίψεν στις έκθεσεις του δεν χρησιμοποίησε θέματα συννηθμένα όπως οι άλλοι, αλλά έντελως πρωτότυπα. Συνηθέστατα αφηγείτο σ' αυτές τα... ήνεοά του. Τα όνειρα αυτά του Ίψεν ήσαν τις πιο πολλές φορές εφιαλτικά και έδειχναν μέχρι ποιού σημείου ήτανε ποτισμένη ή ψυχή του από τη μουσικοπάθεια της θρησκείας.

Αφού τελείωσε τις σπουδές του, ο Ίψεν άποφάσισε να διαλέξη επάγγελμα. Είχε ανέκαθεν κλίσι στη ζωγραφική και σ' αυτήν ήθελε να έπδοθη. Άγορεύσε μάλιστα καθόπως να γίνη κάτοχος άρετων έργων ζωγράφων της Άναγεννησεως, τα όποια δν έγκατέλειπε ποτέ. Τα περιέφερε μαζί του κατά τα ταξειδία του ανά την Εθρώπη, πληρώνοντας τεράστια έξοδα.

Την έποχη όμως αυτή δεν είχε ο Ίψεν τα μέσα να σπουδάση ζωγραφική και μη μπορώντας να κάμη άλλωίως πήγε στο Γκρομσταν, όπου προσελήφθη βοηθός σ' ένα φαρμακείο. Εκεί περνούσε τον μικρό του θυθισμένο στη μελαγχολία του. Τους όκεισους του στο Σβίεν, σπάνια τους έπισκεπτετο.

Το Γκρομσταν ήταν τότε μια άσημη κομμόπολις, και κατά τα πέντε χρόνια πού έμεινε σ' αυτό ο νεαρός Ίψεν, ή ζωή του πέρασε άνιαρά, θλιβρά, μίσηρα.

Το φαρμακείο όπου εργαζότανε ο μικρός Έρρικος ήταν, όπως κατά τον ίδιο περίπου καιρό και τα δικιά μας στην Επτάνησο, ένα είδος λέσχης όπου σύχναζαν οι διάφοροι άρχόσχολοι και συνηθούσαν πολιτικά.

Ο Ίψεν τις περισσότερες ώρες του τις περνούσε ετοιμάζοντας χάρτα και ακονάκια, αλλά όταν του έμενε καιρός, φρόντιζε να προπαρασκευάζη για τις έκθετάς του.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: Το Γ' και τελευταίο μέρος της βιογραφίας του Ίψεν.

Ο Έρρικος Ίψεν